

SCHOOL EN LEVEN.

WEEKBLAD

VOOR OPVOEDING EN ONDERWIJS IN SCHOOL EN HUISGEZIN,

ONDER REDACTIE VAN

Verschijnt elken Donderdag.

JAN LIGTHART EN R. CASIMIR.

Advertentiën 15 cent per regel.

Te Groningen bij J. B. WOLTERS.

Redactie-adres:
Tullingsstraat 4, 's-Gravenhage.

Prijs per jaargang van 52 nummers met
wetenschappelijk bijblad fr. p. / 3,90.

VAN ZOEKEN EN NIET VINDEN,

door

NANNIE V. WEHL.

Ik was onderwijzeres, net een maand, maar ik was 't. Ik had als kweekeling geregeld een uur per dag voor de laagste klasse gestaan en nu werd ik gauw tijdelijk, want een kweekeling, die voor een klasse gewend is, vindt men niet alle dagen.

Dat die klas een vierde leerjaar was, dat deed er niet toe. Dat ze gesukkeld had met langdurige, tobberige ongesteldheid van een ouden onderwijzer, die nu zijn pensioen had, en dat ze daarom niet héél erg in orde was, dat deed er ook niet toe. Ik was nu onderwijzeres en ik moest eraan.

Voor mijzelf deden die ongunstige factoren er wel het minste toe. Ik was geplaatst en zoo vlug. Mij was toegewezen dat heele lokaal als rijk, al die kinderen om mijn lieve leerlingen te zijn.

Wat zou ik werken! Hoe zouden ze opfleuren na het getob der laatste maanden met hun ouden, zieken meesters! Wat zouden ze van mij gaan houden en ik van hen.

Ik weet waarlijk niet, hoe ik op mijn volgende school terecht ben gekomen met een ongeschokt vertrouwen op mijzelf, geloof aan mijn roeping, met niet verminderde liefde voor de kinderen — ik heb alle gelegenheid gehad 't in mijn eerste betrekking te verliezen.

Toch, voor de buitenwereld ging 't nogal. Het overige personeel, waarvan de jongste bijna twee maal zoo oud was als ik, prees mij om mijn moed, mijn volharding, om de orde, die beter was dan in de laatste maanden.

Maar ik berekende bij mezelf wat ze dan toch in Godsnaam wel hadden uitgehaald, of getracht uit te halen bij den armen, ouden, zieken meester.

't Ging tenminste zóó, dat niemand anders er last van had, dat niemand er van hoefde te schrikken.

Om 't zoover te krijgen, had ik een net uitgespannen, en in iedere maze zat één kind — zóó zaten ze alle acht-veertig. — Maar dat net was geknoopt van mijn eigen zenuwen, gesponnen van mijn eigen hersens. 't Was

in dien tijd, dat ik de moeheid leerde kennen, die je doet duizelen en verbleeken achter de leege, zwijgende banken, als de kinderen weg zijn; die je met knikkende knieën naar huis laat gaan, waar je voor niets meer deugd dan voor je bed. 't Was ook in dien tijd, dat ik de zenuwhoofdpijn leerde kennen, die je oogen hard maakte als ballen, en ze stroef doet glijden in kassen van pijn — en in een klasse van zulke acht-en-veertig kunnen ze toch geen oogenblik in rust zijn.

Eén was er, en die was vreeselijk. Ik was letterlijk bang voor haar. O, als ik er nog aan denk, dan bekruipt me weer die obsessie van angst, als ik haar zag binnenkomen in haar armoedige, onooglijke rood flanelen jurk. Ze was bijna veertien jaar en mooi als een Heidin. Woeste krullen, zelden netjes gekamd, dansten om haar gebruid gezicht bij elk harer doldriftige bewegingen.

Groote vurige oogen had ze, met soms iets als den blik van een half-krankzinnige, als ze buiten gevochten had; en in haar onevenredig grooten mond, zóó groot, dat hij de woeste schoonheid van haar gelaat bedierf, stonden haar tanden schots en scheef, doch blinkend wit.

Ze was geen minuut, geen seconde te vertrouwen zonder 't strengste toezicht. Als ik haar even uit mijn oogen liet, had ze den inkt omgegooid, of haar lei laten vallen, of den griffenkoker van haar buurvrouw weggepakt. Bestrafte ik haar, dan volgden scènes.

Ik probeerde 't met zachtheid en met de uiterste gestrengheid, ik bracht haar 't onhebbelijke van haar gedrag onder 't oog, met mijn achttienjarige welsprekendheid; ik strafte haar of stuurde haar weg, naar „den bovenmeester” — niets hielp.

Toen hoorde ik op een goeden dag haar geschiedenis, 't oude liedje. Een dronken vader dood, moeder dood, zusters op den slechten weg, bij een oom in.

Ik spon er een heel relaas bij. Ze had 't natuurlijk slecht bij dien oom, ze hunkerde naar liefde, niemand had haar die ooit bewezen, hoe kon ze dan ook lief zijn? Maar nu zou ik, ik trachten, haar liefde te bewijzen.

Ze was den dag, volgende op dien, waarop ik 't verhaal gehoord had, ondragelijker dan ooit. Doch ik hield haar in mijn klasse. — Om vier uur zei ik haar op kalmen toon, dat ze even moest wachten.

Boos wierp ze zich neer in een bank, het gelaat in de handen, de ellebogen op tafel.

„Wacht maar, wacht maar”, dacht ik „strakjes zal ze zijn als was in mijn hand.”

Nu ik er zoo op terugkijk, van 't Heden op 't verwijderde Verleden, nu zie ik alles, zooals 't gebeurd is, maar ik beschouw 't onderwijzeresje als een vreemde — 't is nu de andere onderwijzeres, die de jongere critiseert en beklagt.

Ik zie 't onderwijzeresje de trap weer opkomen, bevede op haar moede knieën, de handen tegen de slapen drukkend, om 't schokkend kloppen tot bedaren te brengen.

Ik zie haar binnen komen in 't lokaal, waar alleen die ééne figuur wacht. —

Dan zie ik ze tegenover elkaar en ik zie ook, wat het onderwijzeresje niet kan zien, dat er in de leerlinge een gansche wereld van gevoelens en gedachten is, waar de onderwijzeres nog geen slauw besef van heeft —, dat die wereld haar gerijpt heeft tot vrouw, zij 't dan slechte vrouw — en dat 't onderwijzeresje daar tegenover staat als een kind — en 't ergste van 't geval is, dat gene zich haar gerijpte vrouw-zijn bewust is — en deze haar kind-zijn niet. Wie zag ooit ongelijker strijd?

Nu spreekt het onderwijzeresje op warmen, innigen toon. Ze spreekt van goede vrienden worden, van helpen als Marie soms verdriet mocht hebben, van eigen verdriet, omdat Marie zoo onaardig is.

Marie kijkt haar steeds aan en zwijgt, om 't curieuse van 't geval, de juffrouw zoo lief en zoo zacht. — Wat mag dat beduiden — en ze heeft ze vanmiddag juist zoo, gepest —”.

De onderwijzeres, stumperdje in de menschkunde, begrijpt den blik uit die nu koele oogen niet —. Ze vat Marie's hand, zegt: „Kom, Marie, we zullen nu voortaan goede vrienden zijn, nietwaar? —” en dan kust ze Marie, en in haar kus legt ze al haar medelijden met „'t arme, verlaten kind,” al haar hoop op beterschap, meenend met haar kus Marie iets ongekends van liefde en teederheid te schenken.

Marie draait zich om en gaat heen, zonder woord, zonder groet. Over haar bruin gelaat vliegt een lach, haar heidinnenogen schitteren. Het onderwijzeresje wijt Marie's houding aan ontroering — maar ik zie nu, wat die lach, die oogenschittering zeggen wil: „Gek is ze, heelemaal gek!”

Neen, 't had niets geholpen, niets. En ik ging me langzamerhand zoo bitter schamen om dien kus.

Later, als ik Marie op straat tegenkwam in haar hoedanigheid van „doozenmeid” met de oogen nog woester, het haar nog ongekamder, met de doos op haar rug en gillende haar ontzettenden straatmeidenlach, die door merg en been gaat, dan was 't me te moede, of zij een document in bewaring had, dat compromitteerend voor mij was en dat ik niet terug kon krijgen.

Marie groet me niet meer.

Wie zou ook zoo'n „halve gare” nog groeten?

Ik meende een Hooghied der Liefde te dichten — en ik rijmde een belachelijk kreupeldicht, waarvan Marie het narrenzegel bezit.

IN DE STUDEERKAMER.

Lezing van PROF. KERNKAMP.

De regententijd en de prinsen van Oranje.

I.

Wanneer we zullen nagaan welke plaats de prinsen van Oranje hebben ingenomen in het politieke en zedelijke leven der 17de eeuw, dan zullen wij in hen belichaamd zien de idee van de staatseenheid tegenover de gewestelijke souvereiniteit van Holland. De twee groote machten uit dien tijd, Holland en Oranje, zullen we vinden soms in samenwerking met elkaar, dikwijls evenwel in botsing. Holland strijdende voor de gewestelijke vrijheid, Holland met Zeeland de rebellenrepublieken vormend, Holland vertegenwoordigend de grootste economische macht, omdat daar al het kapitaal door den toenmaligen wereldhandel verzameld, zich samentrekt. De regenten streefden er voortdurend naar hun gewest de supprematie te verschaffen. Tegenover deze middelpuntvliedende kracht, die zich uit in 't voortdurend verzet tegen de centrale regeering der Staten-Generaal, zien we de middelpuntzoekende kracht van Oranje en de Generaliteit.

Vanwaar komt nu de groote macht, die de Oranjevorsten in de 17de eeuw ontwikkelen? Gedeeltelijk was deze een gevolg van de hooge ambten hun toevertrouwd, die van stadhouder, kapitein-generaal en admiraal der Unie, dóch niet geheel. Vraagt men, wat was eigenlijk de macht van den stadhouder, dan is daarop moeilijk een antwoord te geven. Een aanstellingsbrief, een instructie, waarin de grenzen van hunne macht zuiver werden afgebakend, ontvingen zij niet. Alleen Maurits heeft iets dergelijks gehad, Frederik Hendrik, Willem II en Willem III niet. Zoekt men in die akte van aanstelling naar eene omschrijving hunner bevoegdheid, dan vindt men, dat die zich uitstreckte over de volgende punten:

1. Het waken voor opperhoogheid van het gewest.
2. Het beschermen van de religie.
3. Het zorgen voor de krijgsmacht te land en ter zee.

Bij die rechten voegden zich nog eenige souvereiniteitsrechten, zooals de magistraatsbestelling en 't verlenen van genade. Niet behoorde tot die bevoegdheden het leiden der buitenlandsche staatkunde. Toch wisten vooral Frederik Hendrik en Willem III deze bevoegdheid, die hun niet was toevertrouwd krachtens eenig ambt, langzamerhand, door de omstandigheden geholpen, aan zich te trekken.

In den aanstellingsbrief van Maurits stond ook zooals we zagen het waken voor de religie; dit punt was overgenomen uit den aanstellingsbrief, dien Filips II den stadhouders meegaf. Men behield den vorm, maar veranderde katholiek in gereformeerd, niet voorziende welk gebruik Maurits hiervan zou maken. Hoe het komt dat